

Rudolf Jašík

(1919–1960)

Rudolf Jašík bol vynikajúcim prozaikom. Osud mu však nedoprial realizovať svoj talent v plnej šírke – najprv mu v tom zabránilo obdobie kultu osobnosti a potom predčasná smrť. Všetky svoje knižne vydané diela vytvoril iba v priebehu niekoľkých rokov – od roku 1956 do roku 1960. Svojím dielom presiahol hranice slovenskej literatúry – **jeho knihy boli preložené do mnohých jazykov, okrem iných i do angličtiny, nemčiny, francúzštiny a španielčiny.**

Narodil sa v Turzovke na Kysuciach v roku 1919. Pochádzal z chudobnej rodiny, jeho otec odišiel v roku 1924 za prácou do Kanady. Vychovávala ho stará matka, po jej smrti musel z finančných dôvodov odísť z gymnázia. Pracoval v Zlíne vo firme Baťa a popri zamestnaní študoval na baťovskej exportnej akadémii. Zapojil sa do politického života, a preto ho v roku 1938 prepustili. Vrátil sa na Kysuce, istý čas bol nezamestnaný. Zapojil sa aj do ilegálneho komunistického hnutia. Potom musel narukovať a odvelili ho na ukrajinský front (1941–43). Dvakrát sa neúspešne pokúsil o prechod na sovietsku stranu. Po návrate na Slovensko dával verejne najavo svoje protivojnové a protifašistické zmýšľanie, za čo bol degradovaný z desiatnika na vojaka. V roku 1944 ho demobilizovali a krátko nato sa stal členom partizánskej skupiny. Po vojne žil v Partizánskom a v Nitre, pracoval ako redaktor, potom bol pracovníkom Krajského národného výboru. Od roku 1956 sa venoval iba literárnej tvorbe. Zomrel nečakane po operácii žalúdka v roku 1960 v Bratislave. Pochovaný je v Partizánskom.

Rudolf Jašík nadviazal svojou tvorbou na tradíciu slovenskej lyrizovanej prózy a naturizmu. Charakteristickým znakom jeho diel je lyrickosť a baladický tón – z prvkov lyriky využíval najmä metafory, obraznú reč, personifikácie, prirovnania a rytmický spád viet.

Po období šedej schematickej literatúry priniesli diela Rudolfa Jašíka do slovenskej literatúry opäť kultivovanú a obraznú reč, presvedčivo stvárnené charaktery a dôraz na psychológiu postáv. Vo svojich románoch a novelách spracoval najmä dve témy – život ľudí na Kysuciach a obdobie druhej svetovej vojny. Podobne ako Alfonz Bednár, i on vstúpil do literatúry pomerne neskoro, až v zrelom veku. (Prozaickej tvorbe sa začal venovať už o desať rokov skôr, hneď po vojne, písal romány i kratšie prózy, tieto však nevydal, zostali v rukopisoch.)

Debutoval baladickým románom Na brehu priezračnej rieky (1956). Zobrazil v ňom osudy ľudí na Kysuciach v čase hospodárskej krízy.

Ďalším dielom Rudolfa Jašíka bol román Námestie svätej Alžbety (1958). Dej románu sa odohráva počas 2. svetovej vojny v Nitre. Jeho ťažiskom je príbeh tragickej lásky dvoch mladých ľudí – slovenského chlapca Igora a židovského dievčaťa Evy. **Román je odsúdením rasovej diskriminácie a neludskosti fašizmu.** Zobrazuje pomery v rokoch Slovenskej republiky, šírenie fašistickej ideológie, podlosti, atmosféry nenávisťi a strachu.

Ostatné diela Rudolfa Jašíka vyšli po jeho smrti, ich vydania sa už autor nedožil. Boli to tieto diela: román *Mŕtvi nespievajú*, zbierka noviel *Čierne a biele kruhy* a novela *Povešť o bielych kameňoch* (všetky 1961).

Román Mŕtvi nespievajú (1961) je vrcholným dielom Rudolfa Jašíka. Opisuje osudy slovenských vojakov na východnom fronte. Mala to byť prvá časť plánovanej trilógie, v jej dokončení však Jašíkovi zabránila náhla a predčasná smrť. **Jašík v tomto románe priniesol nový pohľad na vojnu: ukazuje jej pravú tvár – krv, smrť, utrpenie a bolesť.**